

BEKE MIHÁLY ANDRÁS

Javaslatok

a magyar irodalom külföldi népszerűsítése ügyében*

Bevezető

„Új jelenség tanúi lehetünk világszerte: a kulturális kérdések kerülnek a politikai vita középpontjába. Nagyon hosszú időn keresztül ugyanis az ideológia uralta a politikai vitákat. Az ember vagy baloldali volt, vagy jobboldali, és a világ is blokkokra volt osztva. A nemzetközi rendszer működésének alapvető motorja ideológiai jellegű volt. Mióta azonban véget ért a hidegháború, megváltozott a polémikák jellege is. Úgy tűnik, a kultúra került előtérbe. Nem osztom ugyan a kultúrák törésvonalairól, a kultúrák és a civilizációk összecsapásáról született, nagyon is vitatható elméletet, ám tény, hogy ma éppen a kultúra vált a konfliktusok nagy részének meghatározójává, kiindulópontjává.”

Ghassan Salamé¹

A kétpólusú világrend sokat emlegetett felbomlása erőteljes kihatással volt a diplomáciai „világrendre”, és így a kultúrára is. A kommunista ideológia bukásának lényeges következményeként felértékelődött az addig lefajtott kulturális tényező. A klasszikus diplomácia, a gazdaságdiplomácia és a kulturális diplomácia területei között súlyponteltolódás ment végbe az utóbbi javára. A kultúra ilyenformán a nemzetközi politika viszonylag önálló elemévé vált, az új nemzetközi kontextusba került kulturális diplomácia jelentősége megnőtt. Mind tartalmát, mind társadalmi potenciálját illetően megváltozott. Tartalmilag a nyilvánvaló gazdaság- és kisebbségpolitikai vonatkozásai mellett növekvő jelentőségű nemzetközi biztonságpolitikai tényezővé vált. A másik lényeges fejlemény a „külpolitika társadalmiasodása”:² a külpolitikai kérdésekben mind szükségesebb a társadalom jóváhagyása, másrészt pedig egyre több nem állami szereplő vesz részt a külpolitika formálásában. Ezért a diplomácia rákényszerül a *public diplomacy* eszkö-

zeire, keresnie kell a párbeszéd lehetőségét a fogadó ország közvéleményének egyes csoportjaival. Ez a változás nyilvánvalóan kihat a kulturális diplomáciára, amely természeténél fogva egyfajta *public diplomacy*-nak tekinthető. „Korunk nemzetközi rendszerét a külpolitika és a kultúra egyre intenzívebb összefonódása jellemzi. A korábbi diplomáciai eszközrendszer bővülésével, a döntési folyamatok társadalmiasodásával, valamint a médianyilvánosság robbanásszerű növekedésével a külpolitikai döntések meghozatalában egyre jelentősebb szerepet kapnak a kulturális megfontolások. Annak felismerése, hogy a közvélemény és ezzel együtt a döntéshozók befolyásolása elsősorban kulturális csatornákon keresztül lehetséges, felerősítette azt az igényt, hogy az államok és nemzetek egyre inkább más államok és nemzetek kultúrájához való viszonyuk által határozzák meg stratégiai helyzetüket” – írja Pröhle Gergely.³

Magyarán a kultúra nemzetközi fölértékelődésének, a kulturális cselekvés lehetőségnek korát éljük – még ha mindennapi életünkben ezt olykor másként éljük is meg!

Számunkra, európaiak, illetve magyarok számára e felismerésnek van egy sajátos és aktuális dimenziója. Az „óhajtva-óhatatlanul” is egyre virtuálisabbá váló schengeni államhatárokkal együtt, fokozatosan – az útlevelünk helyett – a legfőbb identitásképező tényezővé éppen a kultúra – annak egész spektruma a gasztronómiától az irodalomig – növi ki magát. (Itt talán előnyünkre fordítható az a tény, hogy immár közel száz éve állam-nemzettudatunkat kultúr-nemzet-tudatra cseréltük fel.) Szerencsés körülmény, hogy az európai integrációval járó önkéntes nemzeti szuverenitás-korlátozás alól egyedül a kultúra képez kivételt.

Európa ma küzdelmes választás előtt áll: az egyik irányban, az út végén található az *Európai Egyesült Államok*, amely – a brüsszeli szirénhangok ellenére – valójában az erősebb államok által dominált európai konstrukció lenne; és szintén ez út végén lelhető fel a ma még roppant homályos „európai identitás”, egy olyan kulturális sokszínűség, amelyet a lélekszámban erősebb kultúrák színei dominálnának, vagy más-ként: egy olyan „európai kórus”, amelyet túlharsogna a német–francia–angol bariton! A másik út a *Nem-*

* Ezt a javaslatot a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának munkacsoportja által készített tanulmányok alapján, Mezey Katalin szerkesztésében adjuk közre. A munkacsoport tagjai voltak: Beke Mihály András, Ferdinandy György, Jávorszky Béla, Kovács István és Tózsér Árpád.

1 Éger György–Kiss, J. László: *Kulturális külpolitika – avagy egy kutatás dimenziói*, in: *Stratégia és kultúra. Kulturális külpolitika az új kihívások tükrében*, Teleki László Alapítvány, Bp. 2004.

2 Éger György–Kiss, J. László, *i. m.*

3 Pröhle Gergely: *A magyar kultúra szerepe Magyarország nemzetközi politikai és gazdasági kapcsolatainak fejlesztésében*, MTA Kisebbségkutató Intézet, Bp. 2007.

zetek Európája, amelyről nekünk, „kis népek” nem lenne célszerű letérnünk. Nem kellene elveszítünk a hangunkat a nagy kórusban. A „kis népek koalíciójának” kívánatosabb lenne arra törekednie, hogy a politikai schengeni térségben létrejöjjön egyfajta „schengeni kulturális tér”, amelyet – az UNESCO által Nyilatkozatban és Egyezményben is szentesített, az Európai Parlament által is megerősített – kulturális sokszínűség jellemez.

Ehhez azonban nekünk, magyaroknak az egész magyar nyelvterületen meg kell erősítenünk kulturális jelenlétünket és identitásunkat. E cél elérésében pedig a magyar irodalomnak mint számunkra hagyományosan egyik legjelentősebb nemzeti identitásképző és egyben legjelentősebb identitás megjelenítő tényezőnek igen jelentős szerepe van. Lehet. Kell lennie!

Javaslat

1. első lépésként javasoljuk a Magyar Művészeti Akadémia, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (NKA), valamint a Külgazdasági és Külügyminisztérium (Balassi Intézet) közös munkacsoportjának létrehozását. A Munkacsoport alapvetően koordinálná az általa felállítandó bírálótestületek (zsűrik) munkáját, az irodalomnépszerűsítő programok működését és az állami támogatásokat. Amint lehetővé válik, második lépésként, a Munkacsoport szakmai ellenőrzése mellett ki kell alakítani a programokat koordináló, a támogatásokat kezelő intézményt, a Magyar Könyvcentrumot (MKC).

2. a Munkacsoport részletesen kidolgozza a magyar irodalom külföldi népszerűsítésének programrendszerét a következő célokkal:

- a) szelekció
- b) műfordítás-támogatás
- c) műfordító-támogatás
- d) promóció
- e) utógondozás

Szelekció

Nemzetközi irodalmi jelenlétünk tekintetében az első és mindjárt legkényesebb pont: a szelekció! Kik, milyen szempontok és értékrend alapján, milyen műveket választanak, támogatnak és ajánlanak ki a nagyvilág szeme elé: fordításra és terjesztésre?

A kultúrdiplomácia – a magyaré különösképpen – legkényesebb kérdése a külföldre szánt kulturális és irodalmi kínálatunk itthoni szelekciója: a nemzetközi szinten megjeleníteni kívánt kulturális értékek

kiválasztása. A magyar közéletben régóta jelentős szemléleti viták és nézeteltérések vannak a tekintetben, hogy mi tekinthető a nemzeti kultúra részének, egyáltalán valós, korszerű kulturális értéknek, és mi nem. E tekintetben ma a nemzeti karaktert alig vagy nagyon közvetetten kifejező, az általánosabb, elvonatottabb értékeket preferáló, az idegen nyelvű kultúrák által nyilván könnyebben befogadható értékeket teremtő szemlélet dominál – elsősorban képviselői hazai és nemzetközi közvélemény-formáló pozícióinak köszönhetően. A magyar kultúrdiplomáciára jelentős többletfeladat hárul: mind itthon, mind nemzetközi szinten meg kell teremtenie a magyar kulturális értékek egyensúlyát, és tekintettel (meg ráhatással) a külföldi közönség elvárásaira, itthon és külföldön is helyzetbe kell hoznia a magyar kulturális élet több évtizede hátrányos helyzetbe szorított szegmenseit, különösen az irodalom terén. Meg kell szüntetnünk értékrendi szempontból alapvetően aszimmetrikus irodalmi jelenlétünket a világban. Magyarán alapvető cél az irodalmi kánon értékalapú kiszélesítése, kiegészítése (nem valamilyen irányba történő szűkítése!). És ebben talán szövetségünk lehet a mai politika is (amely talán végre megérti, hogy számára sem mindegy, hogy kit kérnek fel az Unió alkotmányának a megszövegezésére...).

Magyarországon a nemzeti, a közösségi szempontokat, érdekeket előtérbe helyező politikai oldal tágabb szellemi holdudvara – évtizedek óta tartó morális és anyagi kiszolgáltatottsága folytán, valamint a szellemi életben elfoglalt pozíciók hiányában – nincs közvéleményalakító helyzetben. Célszerűek lennének az olyan erőfeszítések, amelyek ezt a holdudvart közvélemény-formáló „helyzetbe hozzák” (a kulturális szervezetekben, intézményekben, alapítványokban, a médiában stb.). Ezzel egyben kultúrpolitikai missziót is teljesítenének, hiszen ilyenformán egyensúlyba hoznák a jelenleg egyenlőtlen belső kulturális kínálatot is, és ezzel a magyar szellemi életben is elősegítenék a természetes értékrend kialakulását.

E hivatás teljesítésében a kulturális intézetek hálózata komoly segítséget nyújthat: külföldön népszerűsítheti, fellépésekhez juttathatja az eddig „hátrányos helyzetű” magyar művészeket. Ez igen régi és széleskörű igény. „Ahhoz, hogy folyamatossá lehessen tenni az írók és művészek külföldi jelenlétét, és az ottani írókkal és művészekkel kialakítható kapcsolatait, ehhez megfelelő struktúrára, intézményekre van szükség, mint amilyenel sok európai nemzet ren-

delkezik, elég, ha a Rómában működő amerikai, francia, lengyel, német, osztrák vagy spanyol művészeti akadémiákra gondolnunk... Nagyon remélem, hogy 25 évi bizonytalanság után a magyar írók és művészek szervezetei a Magyar Tudományos Akadémiával és a Magyar Művészeti Akadémiával összefogva elérik, hogy a nagy hagyományú külföldi kulturális intézetek fő tevékenysége ismét a magyar írók, művészek és tudósok befogadásából és alkotó munkájának segítségével álljon Bécsben, Berlinben, Párizsban és Rómában is. Így ezek az intézetek előbb-utóbb (remélhetőleg előbb!) ismét teljesen tudományos műhellyé válhatnak, amelyekben történészek, régészek, művészet- és irodalomtörténészek, klasszika-filológusok, írók és zeneművészek dolgozhatnak a jól felszerelt szakkönyvtár segítségével, és mellettük az ismét berendezett művészházakban, műterem-lakásokban festők és szobrászok élnek, és hozzák létre újból alkotásaikat” – írja Sárközy Péter (*Nyugaton a helyzet változatlan? Az „olaszországi magyar irodalom” és intézményeinek helyzete a rendszerváltás után*. Előadás a Tokaji Író-tábor 2014. évi tanácskozásán).

Az a kultúrdiplomácia kiemelt hosszú távú stratégiai feladata, hogy a magyar kultúrát (beleértve az irodalmat) a maga földrajzi (lásd: határon túli magyarság) és szemléleti *egészeben* jelenítse meg a nemzetközi közvélemény előtt. Ilyenformán erőfeszítéseket kell tenni arra, hogy például a nemzeti karaktert és sorsot hitelesen és erőteljesen kifejező irányzatok, például az úgynevezett népi-nemzeti irodalom értékei (Németh László, Illyés Gyula stb.) is helyet kapjanak a kulturális kínálatban. Elképzelhető, hogy ez utóbbiaknak jelentősebb a „helyi értékük”, és a nemzetközi közönség esetleg kevésbé fogékony a sajátos magyar sorskérdésekre és azok sajátos magyar bemutatására és jelképrendszerére, ám e feltételezéssel ellenkező példákat is felsorakoztathatunk: a latin-amerikai irodalom „mágikus realizmusának” világ-sikere jó példát szolgáltat nekünk arra vonatkozóan, hogy e sajátosságainknak is megvan a maguk létjogosultsága a világirodalom színpadán és piacán is. Ha már arról beszélünk, hogy a kulturális diplomácia legfőbb hivatása: megteremteni a lehetőségét annak, hogy a nemzetek kölcsönösen és hitelesen

Felhők, hullámok

megismerjék egymást, akkor el kell fogad(tat)nunk azt, hogy a hiteles magyarságképből nem hiányozhatnak ezek a kulturális dimenziók sem.

Javaslat

A programokhoz *két különálló bírálótestületet* (zsűrit) kell felállítani:

a) az egyik, az *irodalmi testület* lényegében – saját kezdeményezésére és pályáztatás révén – kiválasztja és eldönti, hogy mely műveket javasolja magyar állami finanszírozással lefordíttatni idegen nyelvekre. A zsűri (a szerzők, műfordítók, illetve a kiadók pályázatainak alapján) kiválaszt évente 10-20 magyar művet, amelyeknek részfordításait kedvcsinálónak eljuttatja a számba jöhető külföldi kiadóknak, valamint közzéteszi irodalmi honlapján.

b) A másik, a *pályázat lebonyolító, ellenőrző testület* a magyar pénzügyi támogatásra pályázó kiadókat ellenőrzi *szakmai-pénzügyi szempontból*.

Az eltérő kompetenciák miatt eltérő módon választják ki a két testület tagjait.

a) Az *irodalmi testületbe* az ország legjelentősebb kulturális folyóiratainak, kiadóinak, irodalmi intézményeinek írásos opciói alapján a legjelentősebbeknek ítélt, különböző műfajokban (költészet, próza, esszé, filozófia, memoár, jelenkori történelem, színház) alkotó magyar szerzőket, illetve irodalomtörténészeket, kutatókat hívjuk meg.

b) A *szakmai testületnek* technikai szerepe van: szervezi és ellenőrzi a pénzügyi műveleteket, hogy a magyar állami támogatásra pályázó külföldi kiadók betartják-e a jogszabályi követelményeket; valamint

figyelemmel követi a művek utóéletét. A testület tagjait is ennek megfelelően a Munkacsoport főként kiadói-pénzügyi szakemberekből válogatja össze.

Műfordítás-támogatás

Javaslat

A Munkacsoport indítsa el a következő műfordítás-támogatási programokat:

1. *Fordítástámogatási Program*: a bírálótestületek (zsűrik) által kiválasztott magyar művek műfordításának támogatása. A Munkacsoport igyekszik érdekeltté tenni a magyar irodalom iránt érdeklődést tanúsító műfordítókat a – főként kortárs – magyar irodalmi művek műfordításában.

2. A magyar zsűri által kiválasztott és kiejánlott művek műfordítására, utóbb kiadására és terjesztésére is a Munkacsoport pályázatot hirdet, amelyen egyaránt indulhatnak hazai és külföldi kiadók. A pályázat nyertesei a Munkacsoport támogatásával valószínűsítik meg a kettős feladatot: a Munkacsoport – illetve az általa kezelt pénzügyi forrás – teljes mértékben finanszírozza a műfordítást (közvetlenül szerződve a fordítóval), és jelentős részben, esetenként akár teljes mértékben fedezi a kiadás költségeit.

3. A – külföldi vagy magyar kezdeményezésre – magyar kultúrának szentelt külföldi *folyóiratok / folyóiratrészek / mellékletek*, valamint *nem magyar szerzők által jegyzett könyvek, albumok* kiadását támogató program. Ennek a programnak két külön szekciója legyen:

A) az egyik szekció azokat a külföldi kiadókat támogatja, amelyek érdekeltek a magyar kultúrának szentelt (de *nem magyar szerzők* által jegyzett) *albumok, könyvek* kiadásában a következő témákban: történelem, filozófia, művészettörténet, kultúrtörténet, kulturális örökség, nyelvészet, magyar írókról írt monográfiák. A támogatási igény megítélésében tekintetbe veszik a kiadó presztízsét, a téma időszerűségét, a terjesztési és népszerűsítési terveket, valamint az igényelt támogatás összegét az összköltségvetés és a példányszám fényében.

B) a második szekció olyan (*magyar és/vagy nem magyar szerzők* által jegyzett) magyar kulturális témának szentelt *kiadványok, folyóiratok, periodikák* stb. (cikkek, interjúk, irodalomtörténeti, kultúrtörténeti, magyar történelmi és társadalomtudományi kutatások) – *utólagos* – támogatását biztosítja, amelyek megteremtik a párbeszéd lehetőségét a téma magyar és külföldi szakértői között.

(A Munkacsoport teljes mértékben finanszírozza a szerzők és műfordítók honoráriumát, valamint a kiadási költségeket összesen egy később meghatározandó összeghatárig). A támogatási igényeket lényegében az első szekcióban alkalmazott szempontok és pontszámítás szerint bírálják el.

Műfordító-támogatás

Javaslat

1) A Munkacsoport indítsa el a két műfordító-képzési, -támogatási ösztöndíj-programot:

A) *fiatal műfordítók képzése*

B) *már elismert, neves műfordítók támogatása*

A program megvalósítására a Munkacsoport a nemzetközi kulturális életben járatos szakemberekből létrehoz egy harmadik, mentor-testületet, amely a képzésre jelentkező műfordítókat választja ki, és gondoskodik róluk: előkészíti magyarországi útjukat, munkájukat, de utólagosan is kapcsolatot ápol velük, figyelemmel követi munkásságukat.

Mindkét – külön meghirdetett – műfordító-támogatási ösztöndíj-program – pályázat alapján – lehetőséget (ösztöndíjat) biztosít a mentor-testület által kiválasztott fordítóknak, hogy egy bizonyos időt Magyarországon vagy a magyar nyelvterületen (határon túli magyar nyelvterületen) töltsenek, és közelebbről megismerjék a magyar irodalmat és az azt meghatározó környezetet.

A két al-program képzési struktúrája eltérő a jelentkező műfordítók előzetes ismeretei alapján, ám egyformán komplex: a Magyar Művészeti Akadémia által felkért irodalmárok, műfordítók tartanak számukra előadásokat a kortárs magyar irodalomról, a műfordítás elméletéről és gyakorlatáról; a képzésben résztvevő műfordítóknak kívánság szerint lehetőségük lesz látogatni a fontos könyvtárakat, oktatási és kutatóintézményeket stb., alkalmuk lesz találkozni magyar szerzőkkel, irodalomkritikusokkal és műfordítókkal, a könyvkiadók képviselőivel.

2) A Műfordító-támogatási program keretében valamelyik külföldi Balassi Intézet bázisán (Brüsszel?, Párizs?) létre kell hozni (a létrehozandó műfordítói adatbázis alapján) a *Magyar Nyelvből Fordítók Nemzetközi Szövetségét* (és lehetőség szerint annak nemzetközi hálózatát) a baráti-szakmai kapcsolatépítés, valamint szakmai programok, találkozók, konferenciák megszervezésére.

3) A Műfordító-támogatási program keretében évente egy alkalommal, mindig azonos helyen (a Bala-

ton partján?, Villányban?) vagy változó helyszíneken a Munkacsoport vagy a Mentor-testület megszervez:

a) egy hónapos *műfordítótábort* (szakmai szemináriumokkal)

b) a táborzáró hétvégén a magyar irodalom műfordítóinak több napos *világtalálkozóját*, amelynek gazdag tematikus programjai során találkozni lehet magyar írókkal, költőkkel, valamint a záróünnepélyen komoly összegű *fordítói díj(ak)*kal jutalmazzuk a magyar irodalomnak elkötelezett kiemelkedő műfordítókat.

Promóció

(a magyar művek eljuttatása a fordítókhoz)

Tény, hogy kétféle piac létezik: egy hazai és egy külföldi, és mindkettőnek megvannak a maguk igen eltérő értékpreferenciái, amelyek még a nagy kultúrák esetében sem fedik egymást. Ám azt is hozzá kell tennünk, hogy a piaci szempontok itthon is, külföldön is befolyásolhatók. A magyar kulturális diplomácia (lásd: kulturális intézetek) eddig jobbra a külföldi közönség igényeit vette figyelembe. E téren sokkal inkább az igazodás, mintsem a kezdeményezés (a kevésbé ismert értékeink érvényesítése) volt rá jellemző. Mindannyiunk érdeke egy olyan irodalmi ajánló rendszer fölállítása, amely az értékes magyar irodalmat a legszélesebb spektrumában jeleníti meg a nemzetközi piacon.

Megfontolandó az a koncepció, amely szerint a befogadó országok közvéleményének az eddigi kulturális-irodalmi ismereteire építve kell kitágítani ismereteinek horizontját a bemutatni kívánt művek megismertetésének, lefordításának és – lehetőleg külföldi – kiadásának óvatosan célirányos ösztönzésével. Hiába adjuk ki állami pénzen például Arany Jánost mondjuk dánul, ha az tonnaszámra eladatlanul porosodik a raktárakban; a dán közönség (és műfordítók) érdeklődését kell felkelteni előbb például a ma divatos Márai, majd utána, Márai kapcsán Arany iránt.

Javaslat

1. mindenekelőtt létre kell hozni egy *műfordítói adatbázist*, a magyar nyelvről fordítók, a magyar lefordított műveket kiadók, valamint a magyarság iránt érdeklődő külföldi kulturális újságírók minél teljesebb (nem publikus) adatbázisát (a Balassi Intézet és a Külügyminisztérium támogatásával).

2. létre kell hozni egy különálló, a célnak megfelelően szerkesztett magyar / angol / német / francia nyelvű (*interneten is elérhető*) *időszakos kulturális fo-*

lyóiratot, amely a magyar irodalom fordításra ajánlható műveinek leírásait tartalmazza, a vonatkozó írók, költők portréival, elérhetőségével együtt, és amelyről a fenti adatbázisba (is) rendszeresen, de legalább havonta egy magyar és angol nyelvű *hírlevelet* postáznak ki.

3. Évente ki kell adni – világnyelveken – a *Magyar Írók Lexikonát* és / vagy *A magyar irodalom évkönyvét*;

4. ki kellene adni a *Kulcsok a magyar történelemhez* című kiadványsorozatot a magyar irodalom történelmi szimbólumrendszerének megértéséhez (szlovák mintára);

5. külön figyelmet kell fordítani a magyar irodalmat értelmező, kontextusba helyező idegen nyelvű (!) irodalomkritikai, -történelmi, -elméleti művek kiadására (legalább a fenti honlapon).

6. Külön a *sajtónak kiírt ösztöndíjjal*, valamint esetenként külön meghívás alapján 2-4 hetes lehetőséget biztosítani a külföldi kulturális sajtó szakújságírói számára abból a célból, hogy közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a magyar kulturális életéről; hogy fogékonnyá tegyék őket a magyar kultúra értékei iránt; hogy kapcsolatokat építhessenek ki a magyar kulturális sajtó szakújságíróival, és ilyenformán a magyar kultúra közvetítőivé váljanak a nemzetközi kulturális piacon.

7. Az Európai Műfordítókörzpontok Chartája alapján intenzíven együtt kell működni az európai műfordítókörzpontokkal (kiemelten a visegrádi országok műfordítóival).

Utógondozás

(a lefordított magyar művek eljuttatása a külföldi közönséghez)

Bár az idegen nyelvekre lefordított magyar művek utóéletéről való gondoskodás, a külföldi közönséghez való eljuttatása elsődlegesen az illetékes kiadó vagy kereskedő cég marketingfeladata, számunkra sem lehet közömbös, hogy a magyar támogatással lefordított könyvek végül egy – csupán a pályázati támogatásra „utazó” – kiadó raktárában kötnek-e ki, vagy valóban eljutnak a külföldi közönséghez. Ráadásul a magyar kulturális diplomácia a maga saját és sajátos eszközeivel (külföldi kulturális intézetek, külföldi magyar lektorok) rásegíthet a marketingmunkára.

Javaslat

1. A Munkacsoportnak legyen kiemelt feladata követni a külföldön megjelent könyvek utóéletét, gondos-

kodni-odahatni, hogy a külföldi magyar kulturális intézetek könyvbemutatókat tartsanak számukra, a magyar szerzőket meghívják, alkalom adtán gardírozák a könyvvásárokon, szakmai rendezvényeken.

2. A Munkacsoport szoros együttműködésben az egyes Balassi Intézetekkel évenként más és más országban megrendezi a magyar irodalom évét. Ilyenkor maga a Balassi Intézet is lefordíttat(hat) a működési területének nyelvére könyveket, illetve meghív a könyvbemutatókra magyar írókat. Az ilyen rendezvények, kiadói vállalkozások költségeit a Könyvcentrum fedezi. Ez az állandó költségvetési gondokkal küszködő intézetek működését eredményesebbé teszi.

Végezetül

Végezetül le kell szögeznünk, hogy sem a magyar irodalom külföldi népszerűsítése, sem általánosabban véve a kultúrdiplomácia nyilvánvalóan nem lehet öncélú, az országkép alakításán kívül a kötelezettségek nélküli, ám perspektivikus kapcsolatépítések nél-

külözhetetlen terepeként a nemzeti-gazdasági-biztonságpolitikai érdekeinket szolgálja. (Egyszerűbben szólva: egy zenei vagy irodalmi est nem csupán arra kiváló alkalom, hogy üzletemberek kötelezettségek és előfeltételek nélkül megismerkedjenek lehetséges jövőbeli üzletfeleikkel, hanem arra is, hogy ízelítőt kínálva a magyar kultúrából, hangulatot és kedvet gerjesszenek a behatóbb, hosszabb távú kapcsolatfelvételre, -építésre.)

Éppen ezért a döntéshozóknak – a bevezetőben említett érveken túl – érdemes megfontolniuk a nem a legszegényebb országban élő kanadai kultúrdiplomáciai szakíró, Saul John Ralston véleményét, aki szerint „a kérdés nem az, hogy megengedhetjük-e, hogy költsünk a kultúra exportjára, hanem az, hogy megengedhetjük-e, hogy ne költsünk.”⁴

4 Ralston Saul, John: *Kultúra és külpolitika, Culture and Foreign Policy* – Media Awareness Network

Papsokai templomrom